

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Berilacqua-Bongódy Béla*

Cím: *II. Lajos király emléktáblája a Szent Gellérthegy alján*

Forrás: *Nemzeti Ujság*

Bp
(Hely)

1928. 8. 29.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Old: .)

Osztályozás

Tárgy

F25.94

Hely

Idő

1928

Személy

II. Lajos király emléktáblája a Szent Gellérthegy alján

(A Nemzeti Ujság tudósítójától.) Ma, augusztus 29-én, a mohácsi csata négy-
százkettedik évfordulóján a székesfőváros emléktáblát helyez el a Szent Gellérthegyre vezető lépcsőzet mellett kiképzett quaderes falmű oldalába.

Az emléktáblát a székesfőváros művészeti ügyosztálya állítja fel s ezzel is minden elismerésre méltóan — folytatja azt a munkáját, mellyel az ősi három Városhól, Pestből, Budából és Óbudából lett mai Város históriás hangulatait őrzi meg:

A napokban szerény emléktáblák jelentek meg a Város egyes pontjain, így a *Kecskeméti- és Kálvin-tér sarkán levő Pintér-házon is*. E helyen, a diákkorunkból még ismert egyemeletes, sárgafalu, magasra rakott ácsszerkezetű, Lipót császárkori ódon ház építése előtt (a *Háromcsillaghoz* címzett és cégerezett régi „specerájos”, vagyis fűszeresbolt virágzott itt a század eleje óta, cégére Kékesillagát egy közeli üzlet őrzi még halványodó helyi hagyományul) állott a Pest város középkori erődítésehez tartozó *Kecskeméti kapu*, melyen át a mai Üllői-utba folytatódó régi országot folytatódott.

E kapuhelynek táblával való megjelölése természetszerű folytatása lett annak

a helytörténeti emléktábla sorozatnak, mellyel a m. kir. Hadtörténelmi Múzeum, közelebről igazgatója, *Aggházy Kamil* kezdesére jelöltetett meg a régi pesti város falövezetbe tartozott ugynevezett *Pálos Bástya* egy teljesen épen, szakállas puska számára való löréseivel, gyilokjárójának alapzatával és folyosós faerkélyeinek gerendatartó nyilásaival együtt épen maradt darabja. E rendkívül érdekes falrészlet egyetlen ép darabját a

régi pesti városfalnak, a Bástya-utca egy ódon házának tűzfala őrzi, e sorok írója irta le azt rendszeresebb formában, idevágó régebbi utalások alapján.

Ílyen utjelző tábla a Gellért-hegyi tábla is. Mig a Kecskeméti kapun át vezető ut az *Alföld* közlekedésére volt, a Gellérthegy aljában vezetett ősrégi római hadiút a *Dunamentén* szaladt le Mohácsig, onnan *Eszéktől* a Balkánnak fordulva *Bizánczig*, *Pólának* fordulva *Rómaig*. 1926-ban ugyancsak *Aggházy Kamil* kezdesére — mint azt a *Nemzeti Ujság* nagyszabású cikksorozata annak idején ismertette — a *II. Lajos király* buda-mohácsi felvonulásának mentén levő városok és községek sorozatos emléktáblákkal és nagyszabású emlékművekkel jelölték meg a régi római hadiutat, mint a

Mohács felé vonuló király s a Buda felé vonuló szultán útját. Eddig *Érd, Ercst, Dunapentele, Tolna, Szekszárd és Bátor* avatták fel emléktábláikat, az idén készült el a *dunaszekcsői, paksi és duna-földvári tábla is*. A székesfőváros tehát mintegy a tragikus felvonulás budai kiinduló pontját jelöli meg ezzel a táblával, beleilleszkedve a fenti sorozatba. E tábla létesítése körül *Horváth Károly* székesfővárosi bizottsági tag fáradozott és pedig az egész utvonal megjelölésének fenti értelmű és eredetű elgondolása alapján.

Ennek lényege abban állott, hogy mint a királyi sereg, mint az *Antonio del Burzio* báró budai pápai nuncius, valamint *Brodarych Stjepán* szerémi püspök eredeti vatikáni futársürgönye, illetve a *Tomski* krakói püspök (*Acta Tomiciana*) által a lengyel királyhoz küldött jelentéséből nyilvánvaló: az *Érden is átvezető római hadiút vonalán indult Budáról Mohácsra*. A római katonai műút viszont Óbudán és Budán át a *Lajos-utca, Zsigmond-utca, Fő-utca, Lánchid-utca, Döbrentei-utca, Gellérthegyalja, Budafoki-ut, Dohánygyár, Nádorkert, Dunapart, Budafok vonalán futott*. A Gellérthegyalja a sziklák és a Dunameder között uttestté volt lefaragva. A Fiume-szálló déli sarkán (ott, ahol a mai Öntőház-utcából a Fő-utca-ra lépcső vezet, tehát a királyi Várkert északi, a Dunáig leereszkedő futófalainál) *hatalmas, kerek, utvédő, erődü, a keresztes háborúk idején Európában átvett formájú és nevű, főleg Lengyelországban divatos és innen hozzánk (Késmárk, Bártfa. Buda) átszármazott*

erz
m :
rrás
Barbakan állott Zsigmond király óta. A római ut ezen vezetett át. Ugyanitt volt a Dunába szögellő hullámfogó-móló. A Barbakan utvédő, illetve gályakikötővédő kőhajítógépeinek óriási kőgolyóit, — melyet tévesen véltek némelyek török morszárgolyónak — e sorok írója találta meg tavaly az itteni kékfestőház bontása közben. Ezeket ma a Fővárosi Múzeum őrzi.

Az ut a mai királyi Várbazár alatt vonult, Zsigmond, Mátyás és II. Lajos idején ugyancsak a Dunáig ereszkedő mentvár (arx reducta, ridotto, réduit, Redout) falain belül. A királyi sereg viszont minden valószínűség szerint a mai

füz.

Vérmezőről indult s jött a Völgyben, ahogy a mai Árok-utca vonalát hívták. A király alkalmasint a Fejérvári kapun át jött, melyet 1894. körül bontottak el. Ez a mai főhercegi autógarázs helyén állott. *Bárhogyan is áll a dolog, a sereg csakis a Gellérthegy alatti keskeny partszegélyen mehetett végig, hogy az érde ultra térjen.*

Mivel a mai Lágymányos mindig mozaras terület volt, főleg az 1526-i nyár hatalmas áradása heteiben, *kizárt dolog, hogy a királyi sereg a Gellért-hegy mögött s a Lágymányoson át óriási és felesleges kerülővel tért volna Érd felé.*

Igy az eredeti elgondolásnak megfelelően elképzelt helyre került e tábla, történelmi helyre, mely országutja volt mindenkinek, aki Budán át a Keletről a Nyugatra vándorolt. A keskeny partszegély — mint a tábla 1926-ban Aggházy Kamil által fentiekben elgondolt terve kifejezte — tényleg történelmi helye a „hadak utjának“.

Marsigli Luigi Ferdinando gróf irta s rajzolta le az utat, régi metszeteken mint hajóvontató ut is szerepelt, gyerekkorunkban furesa hegyoldalba rakott házak szegélyezték. Az utat elzáró erődök utolsó nyomai a század elején tűntek el.

Bevilaqua-Borsody Béla dr.